

อวาทวิวาท : พิธีแต่งงานของชาวกัมพูชาในปัจจุบัน

บุญเกิด ตั้งศรีตระกูล*

บทคัดย่อ

“การแต่งงาน” (มงคลสมรส) มีศัพท์ใช้หลายคำ คือ อาเปี้ยห์ปีเปี้ยห์ (หาตย์ติตย์) การเรียบการ (คาระเรูบการ) พิธีมงโกลการ (ติตย์ฮูตการ) พิธีแซนการ (ติตย์โสมการ) และ อภิเษก (หสิเสก) (ใช้เฉพาะกษัตริย์)

ประเพณีแต่งงานเขมรแบบโบราณมีหลายพิธีและใช้เวลาหลายวัน แต่ในปัจจุบันนิยมทำพิธีแบบ ๒ วัน คู่บ่าวสาวจะสั่งทำบัตรเชิญงานเลี้ยง และบัตรเชิญเล็ก ๆ (ติดมุมซอง) เพื่อเชิญให้มาร่วมในขบวนแห่ขันหมาก คู่บ่าวสาวชาวกัมพูชาจะให้ความสำคัญกับการแต่งกายมากที่สุด จัดเตรียมชุดสำหรับพิธีกรรมไว้โดยเฉพาะ เช่น พิธีสวดมนต์ นิยมใช้ชุดแบบเขมรโบราณ นุ่งโจงกระเบนโดยเฉพาะในงานเลี้ยงคู่บ่าวสาวมักนิยมเปลี่ยนหลายชุด

โรงพิธี มักใช้บ้านฝ่ายหญิงเป็นโรงพิธี วันเข้า

โรงแต่ง ก่อนวันแต่งงานหนึ่งวัน จะจัดพิธีสวดมนต์ในช่วงบ่าย วันกินกำหนด คือ วันนัดหมายที่ฝ่ายชายจะนำขันใส่หมากพลุมอบให้ผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่าย ได้กินหมากร่วมกัน และรับว่าบ่าวสาวจะเป็นคู่ครองกัน พิธีแห่ขันหมาก ในขบวนขันหมากจะประกอบด้วยของขันหมาก เครื่องบรรณาการต่าง ๆ ที่ใช้ในพิธีมีมากมาย มีอาจารย์เป็นผู้จัดดำเนินพิธี ซึ่งจะเริ่มพิธีกันตั้งแต่เช้ามืด โดยเริ่มจากการแห่ขบวนขันหมาก ไปที่โรงพิธีผ่านพิธีการต้อนรับขันหมาก ผ่านซุ้มประตูเข้าโรงพิธี อาจารย์จะจัดให้พ่อแม่ทั้งสองฝ่ายนั่งที่หน้าฉากพิธี พิธีรับมอบขันหมาก พิธีกินหมาก และคู่บ่าวสาวทำพิธีมอบพานดอกหมากให้พ่อแม่กับญาติผู้ใหญ่ นอกจากนี้ยังต้องมีพิธีตรวจรับเครื่องขันหมาก เครื่องบรรณาการต่าง ๆ พิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษ พิธีตัดผม พิธีผูกข้อมือ พิธีเวียนเทียน ส่วนพิธีที่ยังคงไว้แต่เพียงการ

* นิสิตบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ถ่ายรูป ได้แก่ พิธีล้างเท้า พิธีแห่เจ้าสาวเจ้าบ่าว เข้าห้อง และพิธีร่วมหลับนอน ส่วนงานเลี้ยงฉลองนั้น ปัจจุบันคนในเมืองมักนิยมจัดงานเลี้ยงฉลองในตอนเย็นที่โรงแรม หรือภัตตาคาร แต่ในท้องถิ่นที่ห่างไกล จะจัดงานเลี้ยงในตอนเที่ยงหรือบ่ายที่บ้าน โดยใช้โรงพิธีที่ให้ประกอบพิธีต่าง ๆ ตั้งแต่ภาคเข้านั้นเอง

การแต่งงานของชาวกัมพูชาในปัจจุบัน ขึ้นตอนพิธีต่าง ๆ ถูกตัดทอนลงมาจากเดิมมาก ก็ด้วยปัจจัยต่าง ๆ ของสังคมโลกทุนนิยมที่เข้าไปครอบงำชาวกัมพูชาอยู่ เศรษฐกิจในครัวเรือนมีข้อจำกัด เวลาและแรงงานของผู้มาช่วยงานมีผลประโยชน์มาก ประกอบกับผู้รอบรู้ในพิธีการพิธีกรรมต่าง ๆ ก็สูญหายไปกับประเพณีที่ดีงาม จึงยากยิ่งที่จะดำรงรักษาประเพณีต่าง ๆ เหล่านั้นไว้ให้คงอยู่สืบไป

ความนำ

พิธีแต่งงาน คือ การจัดกระทำพิธี เพื่อให้ชายหญิงที่รักกัน เป็นคู่สามีภรรยาตามจารีตประเพณีของแต่ละสังคม ผู้ที่ได้ผ่านพิธีแต่งงานเป็นคนมีชั้นหมาก (ตามความเชื่อโบราณของเขมร) สังคมจะเคารพนับถือ พิธีแต่งงานจึงเสมือนเป็นพิธีสร้างครอบครัวใหม่ และให้บุตรของตนใช้ชีวิตความเป็นอยู่ด้วยตนเอง

ในสังคมเขมร คำเรียก “การแต่งงาน” มีอยู่หลายคำ เช่น อาเปียห์ปี่เปียห์* (ฆาตคติตัท) การเรียบการ (การผูกพร) พิธีมิงโกลการ (พิธีผูกพร) พิธีแซนการ (พิธีใส่สร) และอภิเชก (อภิเสก) (ใช้เฉพาะพระมหากษัตริย์)

คำเหล่านี้มีความหมายว่า แต่งงาน (มงคลสมรส) เหมือนกัน แต่บางคำเรียกอย่างเป็นทางการ และบางคำเป็นคำเรียกที่นิยมใช้ในท้องถิ่น แต่โดยทั่วไปจะนิยมใช้คำว่า อาเปียห์-ปี่เปียห์ ฆาตคติตัท

คำว่า อาเปียห์ปี่เปียห์ มาจากคำอวาวะ + วิวาวะ

อวาวะ (ฆาต) = การนำลูกสาวมาสู่บ้านฝ่ายชาย

วิวาวะ (ภิษ) = การนำลูกชายมาสู่บ้านฝ่ายหญิง

ฉะนั้น อาเปียห์ปี่เปียห์ จึงมีความหมายว่า การนำลูกชาย/ลูกสาวมา และการกลับคืนไปสู่บ้านฝ่ายชาย/ฝ่ายหญิง โดยจัดประกอบพิธี ๒ ครั้ง ประเพณีเขมร เขานำลูกชายมาแต่งงานที่บ้านฝ่ายหญิง แล้วนำลูกสาวกลับไปโรงพิธีทางฝ่ายชาย ซึ่งเรียกว่า ไปกดทับโรงพิธี (จวน ญูล, ๒๕๕๐, หน้า ๕๑)

ในปัจจุบันนี้ คู่บ่าวสาวนอกจากการจัดพิธีแต่งงานแล้ว ยังจะต้องไปจดทะเบียนสมรส เพื่อให้ทั้งสองเป็นคู่สามีภรรยากันอย่างถูกต้องตามกฎหมายอีกด้วย

เมื่อฝ่ายชายผ่านการทาบทามสู่ขอฝ่ายหญิงเรียบร้อยแล้ว คู่ที่มีฐานะดีหรือมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในสังคม มักจะทำพิธีหมั้นก่อน แล้วผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายจะช่วยกันพิจารณาหาฤกษ์ยามที่ดีสำหรับการจัดพิธีแต่งงาน รวมถึงร่วมกันพิจารณาขั้นตอนพิธีแต่งงาน การเชิญแขกร่วมงาน และการจัดงานเลี้ยง เพราะตามประเพณีแต่งงานของเขมรแบบโบราณ มีทั้งพิธีแบบ ๗ วันบ้าง ๕ วันบ้าง ๓ วันบ้าง แต่ใน

* เขียนตามการอ่านออกเสียงของชาวกัมพูชาในกรุงเทพมหานคร และกำกับด้วยคำศัพท์ในภาษากัมพูชา

ปัจจุบัน นิยม ๒ วัน หรือ ๑ วันครึ่ง ในที่นี้จะ
ขอเสนอพิธีที่เป็นที่นิยมในปัจจุบัน

บัตรเชิญงานแต่งงาน

บัตรเชิญ ในภาษาเขมรเรียกว่า
“สอมบตการ์” (สบุตร) “สอมบตอญญู”
(สบุตรเหตุ) “สอมบตเรียบการ์” (สบุตรบุช)
แต่โดยภาษาพูดทั่วไปเรียก “เทียบการ์” (เชฐ)
คำว่า “เทียบ” (เชฐ) มาจากภาษาจีนแต้จิ๋ว
แปลว่า บัตร การ์ด ปัจจุบันบัตรเชิญที่มีจำหน่าย
ในท้องตลาดที่เป็นที่นิยมจะเป็นการ์ดที่นำเข้า
จากไทย และเวียดนาม

โดยปกติพ่อแม่ฝ่ายหญิงจะบริหารจัดการ
ในเรื่องการจัดส่งพิมพ์บัตรเชิญ แต่ปัจจุบันคู่
แต่งงานมักจะเป็นผู้ที่ไปเลือกสั่งพิมพ์บัตรเชิญ
เอง เพื่อให้ได้บัตรเชิญที่ทันสมัย และเป็นที่นิยม
ชมชอบแก่ผู้ได้รับเชิญ

ข้อความในบัตรเชิญใช้ภาษาเขมรเป็น
หลัก แต่ถ้าเจ้าภาพจะเชิญแขกชาวต่างชาติด้วย
ก็มักมีภาษาอังกฤษ/จีนเป็นภาษารอง หากเป็น
การ์ดแบบแนวนอน ข้อความภาษาเขมรจะอยู่
ด้านบน ภาษาอื่น ๆ (อังกฤษ/จีน) จะอยู่ด้านล่าง
การ์ดแบบแนวตั้ง ข้อความภาษาเขมรจะอยู่
ด้านซ้าย ภาษาอื่น ๆ (อังกฤษ/จีน) จะอยู่ด้านขวา
ข้อความในบัตรเชิญ จะระบุชื่อพ่อแม่ หรือ
ผู้ใหญ่ฝ่ายชาย ไว้ด้านซ้ายบน ชื่อพ่อแม่ หรือ

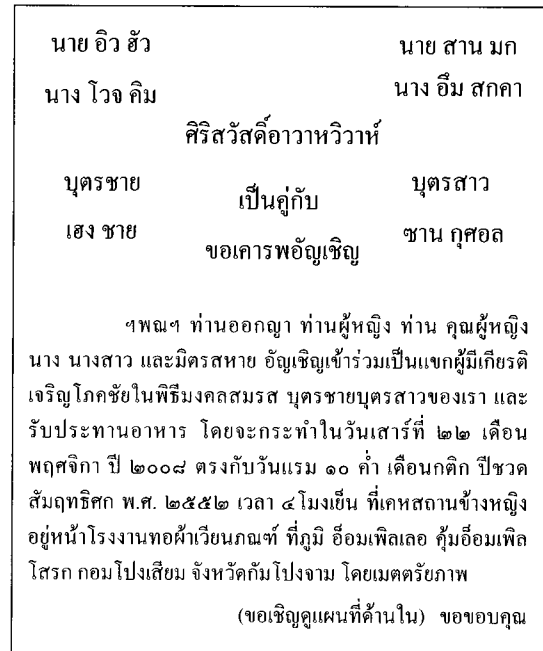
ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง ไว้ด้านขวาบน ชื่อคู่บ่าวสาว
อยู่ในแนวกกลาง โดยมีพยัญชนะต้นของชื่อ
กำกับอยู่ด้านบน และต่อลงมาเป็นข้อความ
ขอเรียนเชิญร่วมพิธีและร่วมรับประทานอาหาร
ณ ที่ใด วัน เวลาใด ดังตัวอย่าง และคำแปลเป็น
ภาษาไทย ต่อไปนี้

ส่วนหน้าของบัตรเชิญ นิยมมีข้อความ
ดังตัวอย่าง และคำแปลเป็นภาษาไทย ต่อไปนี้

มีข้อสังเกตว่า ข้อความที่หน้าของบัตร
เชิญงานแต่งงานของชาวกัมพูชา ระบุวัน เวลา
สถานที่ไว้หน้าของด้วย เพื่อความสะดวกใน
การนำซองไปในงาน โดยไม่ต้องนำการ์ดหรือ
บัตรเชิญที่อยู่ข้างในไปในงานด้วย ของบัตร
เชิญนั้นยังต้องไว้ใช้ใส่เงินช่วยงานแต่งงาน
ด้วย เพราะชาวกัมพูชานิยมมอบเงินช่วยงาน
แต่งงานให้เจ้าภาพหรือคู่บ่าวสาว หลังจากรับ
ประทานอาหารในงานเลี้ยงแล้ว

นอกจากนี้ ทางเจ้าภาพหรือคู่บ่าวสาว
ยังต้องมีบัตรเชิญ หรือการ์ดเชิญเล็ก ๆ ติดไว้
ที่หน้าซอง เพื่อเชิญญาติสนิท มิตรสหาย
หรือคนใกล้ชิด มาเป็นเกียรติร่วมในขบวนแห่
ขันหมาก และช่วยกันเชิญเครื่องบรรณาการ
(สินสอด) และร่วมรับประทานอาหารเช้า

บัตรเชิญพิธีแห่ขันหมาก นิยมมี
ข้อความดังตัวอย่าง และแปลเป็นภาษาไทยได้
ดังนี้

[illegible]

ศิริสวัสดิ์อาวหาวิวิท

ขอเคารพอัญเชิญ

.....

ในวันเสาร์ที่ ๒๒ เดือนพฤศจิกายน ปี ๒๐๐๘

เวลา ๔ โมงเย็น

ที่เคหสถานข้างหญิง อยู่หน้าโรงงานทอผ้า

เวียนภณท์

ที่ภูมิ อ้อมเฟิลเลอ คุ่ม อ้อมเฟิล

โสทรก กอมโปงเสียม จังหวัดกัมโปงจาม

ภาพที่ ๒ ภาพตัวอย่างของบัตรเชิญร่วมงานแต่งงานของชาวกัมพูชา

ขอเคารพอัญเชิญ
ท่านๆ ท่านออกญา ท่านผู้หญิง ท่าน คุณผู้หญิง และนาง
นางสาว อัญเชิญเข้าร่วมเป็นแขกผู้มีเกียรติ ในพิธีแห่ขัน
หมาก เวลา ๑ โมงเช้า ที่เคหสถานฝ่ายหญิง อยู่หน้า
โรงงานทอผ้าเวียงภนทร์ ที่ภูมิ อ้อมเพ็ญเลอ คุ่ม อ้อมเพ็ญ
โสทรกอมโปงเลียม จังหวัดกัมโปงจาม
(ขอเชิญดูแผนที่ด้านใน)
ขอขอบคุณ

ภาพที่ ๓ ภาพตัวอย่างบัตรเชิญร่วมพิธีแห่ขันหมาก ในงานแต่งงานของชาวกำพูชา

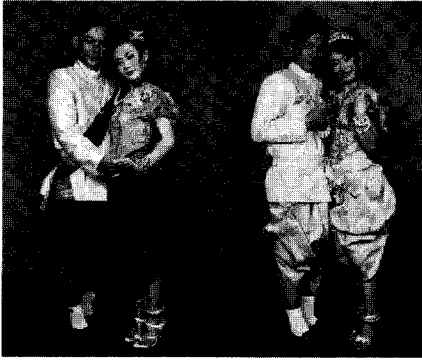
เครื่องแต่งกายคู่บ่าวสาว

ชาวกำพูชาให้ความสำคัญกับการแต่งกายในวันแต่งงานมากที่สุด เพราะถือว่าเป็นครั้งเดียวในชีวิตที่ผู้ชายจะเป็นเจ้าบ่าวที่หล่อที่สุด และผู้หญิงจะเป็นเจ้าสาวที่สวยงามที่สุด ซึ่งจะถูกบันทึกไว้ทั้งภาพถ่าย และภาพวิดีโอ อีกทั้งพิธีกรรมในแต่ละขั้นตอนของพิธีแต่งงานมีหลายขั้นตอน คู่บ่าวสาวจึงมักจะเลือกสรรเครื่องแต่งกายในแต่ละขั้นตอนพิธีกรรมไว้ขั้นตอนละชุด เช่น พิธีสวดมนต์ มักนิยมใช้ชุดแบบชายหญิงเขมรโบราณ นุ่งโจงกระเบน พิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษ จะนิยมใช้ชุดแบบการแต่งงานของจีน พิธีผูกข้อมือคู่ขวัญ นิยมใช้ชุดบ่าวสาวแบบโบราณ และโดยเฉพาะในงานเลี้ยงฉลองแต่งงาน เจ้าสาวมักนิยมเปลี่ยนหลายชุด มีทั้งชุดแบบเขมรโบราณ โจงกระเบน พร้อมเครื่องประดับแพรวพราว ชุดผ้าไหมแบบทันสมัย หรือแม้แต่ชุดราตรีแบบสากล ประดับ

มงกุฎเพชรแวววาว เพื่อจะได้มีโอกาสถ่ายรูปกับแขกหรือที่มาร่วมงาน ด้วยความสวยงามหลากหลายรูปแบบ

ปัจจุบันในกำพูชามีร้านเช่าชุดแต่งงานอยู่มากมาย ที่ให้บริการเช่าชุดแบบเหมาจ่าย ด้วยสนนราคาที่ถูกสุดไม่ต่ำกว่า ๓๐๐ ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา หรือประมาณ ๑๐,๕๐๐ บาท ตามแต่จำนวนชุดที่ต้องใช้ (ซึ่งจะต้องใช้ไม่ต่ำกว่า ๕ ชุดสำหรับเจ้าสาว และไม่ต่ำกว่า ๓ ชุดสำหรับเจ้าบ่าว) ประเภทชุด เครื่องประดับ และสถานที่ที่ให้บริการ คือจ่ายเงินเพียงครั้งเดียวก็จะได้รับบริการชุดเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ แต่งหน้าทำผม ให้ทั้งเจ้าบ่าวและเจ้าสาว นอกเหนือจากนี้ ก็ยังมีบริการถ่ายภาพถ่ายวิดีโอ ตกแต่งสถานที่ หรือแม้แต่อุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ให้เช่าบริการอีกด้วย เป็นความสะดวกสบายที่ชาวกำพูชาานิยมใช้บริการ

ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างภาพชุดเครื่องแต่งกายต่าง ๆ ของคู่บ่าวสาว ต่อไปนี้

ภาพที่ ๔ ชุดในพิธีสวดมนต์และพิธีตัดผม

ภาพที่ ๕ ชุดในพิธีผูกข้อมือและพิธีเวียนเทียน

ภาพที่ ๖ ชุดในพิธีแห่ขันหมากและพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษ

โรงพิธี

การจัดตั้งตกแต่งโรงพิธีขึ้นหมาก มักสร้างที่บ้านฝ่ายหญิง หากสถานที่คับแคบ ไม่เพียงพอที่จะต้อนรับแขกหรือที่มาร่วมช่วยงาน ก็จะจัดหาโดยทางเดินที่หน้าบ้าน หากเป็นบ้านที่อยู่ในเมือง มักจะเป็นอาคารพาณิชย์ที่เรียงติดต่อกัน ก็มักจะต้องรื้อขอบกวนเพื่อนบ้านที่อยู่ในละแวกเดียวกันนั้น รวมทั้งต้องขออนุญาตต่อหน่วยราชการในพื้นที่นั้น ๆ ในการขอใช้สถานที่ริมทางเท้า ขออนุญาตใช้เครื่องขยายเสียง รวมทั้งการจัดการจราจรด้วย

โรงพิธีที่ตั้งอยู่หน้าบ้านฝ่ายหญิงนั้น มักตั้งในแนวขนานกับถนน จัดทำซุ้มประตูทางเข้าโรงพิธี ปัจจุบันมักนิยมรูปแบบซุ้มประตูลีเลียนแบบซุ้มประตูของปราสาทต่าง ๆ ในศิลปะเขมร หรือซุ้มประตูดอกไม้ หรือซุ้มลูกโป่ง หรือถ้าเป็นท้องถิ่นที่อยู่ไกล ก็จะใช้ใบมะพร้าวมาทำเป็นซุ้ม แต่สิ่งสำคัญนั้นต้องมีต้นกล้วยน้ำว้าที่มีเครือผลกล้วย ๒ ต้น กล้วยเครือหนึ่งฉีกสีให้มีสีทอง อีกเครือหนึ่งฉีกสีให้มีสีเงิน คือต้นกล้วยเงิน-ทอง ผูกติดประดับไว้ ๒ ข้าง

ประตูทางเข้า (บางแห่งก็มีต้นอ้อย และทะเลยมะพร้าวมัดผูก และวางไว้กับต้นกล้วย) เหนือซุ้มประตูมีแผ่นป้ายชื่อคู่บ่าวสาว และวันเดือนปีที่จัดพิธี

ในโรงพิธีนั้นจัดวางโต๊ะเก้าอี้เรียงกันไว้แบบจัดโต๊ะจีน คือแต่ละโต๊ะมีเก้าอี้ ๑๐ ตัว จำนวนโต๊ะมีมากขึ้นอยู่กับจำนวนแขกที่เจ้าภาพเชิญมา โรงพิธีมักมีฉากกั้นล้อมรอบไว้เพื่อปกป้องแสงแดด หรือฝุ่น รวมทั้งป้องกันบรรดาพวกขโมยเล็กขโมยน้อย ซึ่งมักเป็นเด็กตัวเล็กที่จะมาคอยเก็บกระป๋องหรือขวดน้ำอัดลม หรืออาหารที่เหลือทิ้งไว้ทั้งบนโต๊ะ และใต้โต๊ะ

ภายในบ้านฝ่ายหญิงที่จัดพิธี จะตกแต่งด้วยฉากผ้าหลากสีสวยงาม มีตัวอักษรมงคล ชื่อคู่บ่าวสาว หรือบางครั้งมีอักษรจีนมงคล และอักษรจีนที่หมายถึงเทพดา บรรพบุรุษ มีโต๊ะยาวที่หน้าฉาก ไว้สำหรับวางเครื่องเซ่น บริเวณหน้าฉากนี้ก็จะไว้สำหรับกระทำพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งมักจะประกอบพิธีบนพื้นบ้าน ฉะนั้นจึงต้องปูด้วยเสื่อและพรมให้สวยงามด้วย

ภาพที่ ๑ ชุมประตู่ทางเข้าโรงพิธีขันหมาก (เลียนแบบชุมประตู่ของปราสาทนครวัด) ดันกล้วยน้ำว้าเงินทองและ
ปายซื้อคู่บ่าวสาว

วันเข้าโรงแต่ง (ท่งโกลโรงการ ไซ้ชูละเกด)

ก่อนวันแต่งงานหนึ่งวัน ชาวกำพูชา
นิยมเรียกกันจนติดปากว่า “ท่งโกลโรง
(ไซ้ชูละเกด)” ซึ่งมาจากคำที่ว่า “ท่งโกลโรงพิธี
เลียบการ” (ไซ้ชูละเกด) ก็คือ “วันเข้าโรงพิธี
แต่งงาน” นั่นเอง ถึงวันนี้ เจ้าบ่าวก็จะถูกเรียกว่า
“โกน-กอม-เลาะ” (คู่สมรส) มีความหมายว่า
“ลูกหนุ่ม”

เจ้าสาวก็จะถูกเรียกว่า “โกน-กรอ-มูม”
(คู่สมรส) มีความหมายว่า “ลูกสาว”

โรงพิธีขันหมากจะถูกจัดเตรียมให้
เสร็จสิ้นเรียบร้อยภายในช่วงเช้าแล้ว ภายใน
บ้านฝ่ายหญิงก็จัดตกแต่งไว้สวยงาม ปูด้วย
พรม มีอาสนะสำหรับพระสงฆ์ ๔ รูป (นิยม
เป็นจำนวนเลขคู่ อาจมากหรือน้อยกว่า ๔ รูป
ตามแต่ฐานะ) หมอนอิง และ ฉากม่านผ้าด้าน
หลังพระสงฆ์ ไม่มีการจัดวางพระพุทธรูปบน

โต๊ะหมู่บูชาอย่างไทย มีเพียงรูปพระพุทธรเจ้า
(กระดาษ) วางบนโต๊ะเล็ก ๆ มีบายศรี (ปากชาม)
เล็ก ๆ ๑ คู่ วางที่หน้ารูปพระเท่านั้น พร้อม
ทั้งจัดรูปเทียนเครื่องปัจจัย (ตามแต่เจ้าภาพ
จัดถวาย) ชันน้ำมันต์ และพานดอกมะลิผสม
กลีบดอกไม้หลากสี เตรียมจำนวนให้เท่ากับ
จำนวนพระที่นิมนต์มา อีกทั้งมีหมอนรองกราบ
สำหรับคู่บ่าวสาว (มักนิยมใช้หมอนใหม่ที่คู่
บ่าวสาวจะใช้นอน) บนคู่หมอนนั้นจะมีหมาก
พลูที่ผูกห่อด้วยด้ายแดงไว้ ๑ คู่ นอกจากนี้
ก็ยังนำของสำคัญ ๆ ที่จะใช้ในพิธีแห่ขันหมาก
ของวันรุ่งขึ้นนั้น มาวางเรียงรายไว้เพื่อความ
เป็นสิริมงคลอีกด้วย

ช่วงบ่าย เจ้าพิธีหรือผู้ควบคุมพิธีการ
ที่ภาษาเขมรเรียกว่า “อาจารย์” (อา-จารย์ ฆาตฺย)
จะมาถึงโรงพิธี แล้วตรวจดูความเรียบร้อย
เตรียมพร้อมที่จะเริ่มพิธีสวดมนต์ในช่วงบ่ายนี้

พิธีสวดมนต์ (พิธีโศดมนต์ ตีฉลุขลุ่ย)

ชาวกำพูชาจะนิยมนิมนต์พระสงฆ์สำหรับพิธีสวดมนต์ในเวลา ๑๕.๐๐ น. เมื่อใกล้เวลาพิธี คู่บ่าวสาวจะนั่งตรงข้ามกับอาสนะพระสงฆ์ โดยมีหมอนรองกราบอยู่ตรงหน้าพ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาวจะนั่งข้างเจ้าสาว พ่อแม่ฝ่ายเจ้าบ่าวก็จะนั่งข้างเจ้าบ่าว แขกที่มาร่วมในพิธีสวดมนต์มักจะเป็นญาติผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุของทั้งสองฝ่าย สวมเครื่องแต่งกาย (ชุดทำบุญแบบนิยมของเขมร) ด้วยเสื้อลูกไม้สีขาว ผ้าสไบ และผ้าถุงลายสีเข้ม เมื่อพระสงฆ์มาถึงบริเวณพิธี เจ้าภาพจะประเคนเครื่องดื่มสำหรับพระสงฆ์ จะเป็นน้ำบริสุทธ์ น้ำชาหรือน้ำอ้อยลม ก็สุดแต่เจ้าภาพ

เริ่มพิธีสวดมนต์ ด้วยเจ้าภาพจุดเทียนที่อยู่ตรงหน้าพระสงฆ์แต่ละรูป (ไม่นิยมจุดธูปด้วยควันและไฟจะก่อความรำคาญแก่พระสงฆ์ อีกทั้งควันจะทำให้แสบตาแล้วน้ำตาไหล ซึ่งถือว่าไม่เป็นมงคล) คู่บ่าวสาวจะนั่งพับเพียบ (หลังหมอน) ประนมมือ จากนั้น ท่านอาจารย์จะทำพิธีสวดมนต์ ด้วยการอาราธนาศีล อาราธนาธรรม แล้วพระสงฆ์ก็จะเจริญพระพุทธมนต์ สวดชัยมงคลคาถา และสวดเจริญพรชัยแก่คู่บ่าวสาว คู่บ่าวสาวจะเปลี่ยนท่านั่ง โดยจะดึงหมอนมาวางบนตัก นำหมากพลูมัดที่วางบนหมอนมาไว้ในมือที่ประนมไหว้ และทำแขนทั้งสองลงบนหมอน เป็นการก้มกราบรับพร พระสงฆ์ก็จะสวดเจริญพรชัยไปพร้อมกับประพรมน้ำพระพุทธมนต์ และโปรยดอกมะลิ

ภาพที่ ๔ คู่บ่าวสาวประเคนปัจจัยในพิธีสวดมนต์

ภาพที่ ๕ หมากพลูกัดวางเคียงในมือขณะหมอบรับพร

แก่คู่บ่าวสาว พ่อแม่ และแขกที่มาร่วมฟัง
พระสวดมนต์ด้วย

เมื่อสวดจบ คู่บ่าวสาวจะประเคนรูป
เทียนพร้อมปัจจัย พระสงฆ์สวดอนุโมทนา
(ที่กัมพูชานั้นไม่มีการกรวดน้ำ) เป็นเสร็จพิธี

หลังพิธีสวดมนต์ ก็จะเป็นการ
ตระเตรียม จัดวางเครื่องขันหมาก และเครื่อง
บรรณาการ (สินสอด) ที่จะใช้ในพิธีแห่
ขันหมากของวันรุ่งขึ้นที่บ้านฝ่ายชาย แต่โดย
ทั่วไปก็มักจะขอยืมใช้หรือขอเช่าบ้านที่อยู่ไม่
ไกลจากละแวกนั้น (ซึ่งสมมติว่าเป็นบ้าน
ฝ่ายชาย) เพื่อไว้เก็บวางเรียงเครื่องขันหมาก
เครื่องบรรณาการ โดยญาติผู้ใหญ่ฝ่ายชายมัก
จะตระเตรียมกันล่วงหน้าไว้แล้ว เพียงแต่ใน
บางครั้งบ้านฝ่ายชายอยู่ไกล ก็มักจะนำเงินไป
ให้ญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงช่วยจัดการไว้ แล้วนำ
ของเหล่านั้นไปไว้ที่บ้านแทนบ้านเจ้าบ่าวในเช้า
มีวันรุ่งขึ้น

วันกินกำหนด (ท่งชีกำหนด^๒ ไช้สุกัณห์)

คำว่า “วันกินกำหนด” (ท่งชีกำหนด
ไช้สุกัณห์) เป็นคำที่ใช้มาแต่โบราณ (ปัจจุบันไม่
นิยมใช้ แต่ก็มีผู้ใหญ่ที่ยังใช้คำนี้อยู่) ซึ่งมาจาก
คำเต็มว่า “ท่งชีสากกำหนด ไช้สุกัณห์” คำว่า
“ท่ง ไช้” หมายถึง วัน “ชี สุ” แปลว่า กินส่วน
“สาก ส่า ” คือ หมาก และ “กำหนด กัณห์”
คือ นัดหมาย ฉะนั้นจึงมีความหมายว่า วันนัด
หมายกินหมาก ซึ่งก็หมายถึง วันนัดหมายที่
ฝ่ายชายจะนำขันที่ใส่หมากพลุมมอบให้ผู้ใหญ่
ทั้งสองฝ่ายได้ร่วมกินหมากกัน และได้มีโอกาส
รับรู้ข่าวว่าสาวจะได้เป็นคู่ครองกัน ปัจจุบันใน
ภาษาเขมรจึงนิยมใช้คำง่าย ๆ ว่า “ท่งเรียบการ”
(ไช้รฐการ) “ท่งมงโกลการ” (ไช้ฆุสการ)
ซึ่งหมายถึง “วันแต่งงาน”

พิธีแห่ขันหมาก

ในคำเขมร มีคำที่มีความหมายว่า “แห่

ภาพที่ ๑๐ เครื่องขันหมากและเครื่องบรรณาการที่เตรียมไว้ไม่น้อยกว่า ๓๖ อย่าง

^๒ เขียนตามการอ่านออกเสียงของชาวกัมพูชาในกรุงเทพมหานคร ไม่เขียนตามการเทียบอักษร

ขันหมาก” ที่ใช้อยู่หลายคำ คือ “แห่จอมขุน” (ไชยสุล) “แห่กำหนด” (ไชยฉล) “แห่ผกาสดา” (ไชยสุล) เป็นต้น

เช้าตรู่ของวันใหม่ เจ้าสาวจะต้องตื่นแต่เช้ามืด เพื่อทำผมแต่งหน้า แต่งกายให้เรียบร้อย สวยงามด้วยชุดที่ติดต่อร้านเช่าพร้อมช่างไว้แล้ว ฝ่ายเจ้าบ่าวก็จะมีช่างแต่งตัวไว้ด้วยต่างหากอีกชุดหนึ่ง (บางครั้งก็ใช้ช่างชุดเดียวกันกับเจ้าสาว)

ในขบวนขันหมากจะประกอบด้วย พานดอกหมาก ๑ ชุด (ผกาสดา กล้วย) สำหรับเขียนหมาก ๑ คู่ (ถุงรอง ฆ้อง) พานขันเงิน ๑ คู่ (เตียบ ฆ้อง) พานแว่นเทียน ๑ ชุด (ขันออกกอร์ชัย ฆ้องหุ่ยชัย) ขันน้ำมนต์ ๑ ชุด (ปเตลิตกมนต์ ฆ้องหุ่ยชัย) พานบายศรี ๑ คู่ (เปียนบายเชย ฆ้อง) หมากมัดพลูมัด ๑ คู่ (สถาปน-มลูปน ส้มตำ) ลูกหมากกับใบพลู ๑ คู่ ดอกไม้สด ๑-๒ คู่ รวมถึงเครื่องบรรณาการต่างๆ ที่ประกอบด้วยขนมเปี๊ยะ (ขนมแบบจีนบรรจุกล่อง) น้ำอิตลุม สุรา เบียร์ ข้าวต้มมัด (ส้มสุก) ขนมโกม (ส้ม) ลำไย มะเขือยาว แอปเปิ้ล ส้ม องุ่น ข้าวสาร ข้าวเหนียว ไข่ต้ม เป็ดต้ม ขาหมู เป็นจำนวนเลขคู่ตามแต่ฐานะเจ้าภาพ และจำนวนแขกที่เชิญในพิธีเช่นนี้ แต่ที่นิยมโดยทั่วไปก็มักจะถือตัวเลขที่ ๑๖ อย่างคู่ (เคยพบในงานหนึ่ง มีมากถึง ๒๐๐ ถาดคู่)

เจ้าพิธีการ คือ “อาจารย์” (อาจารย์ ฆ้อง) จะเป็นผู้จัดแถวขบวนแห่ขันหมาก ว่าถือของขันหมาก (และเครื่องบรรณาการ) ต้องยื่นลำดับก่อนหรือหลัง อะไรคู่อะไร การจัดลำดับการยื่นมักเป็นดังนี้

แถวหน้าสุดจะเป็นกลุ่มคณะนักดนตรี (มี ซอ กลอง ล่อโก๊ะ เป็นต้น) ตามด้วย คู่เด็กชายหญิง เรียกว่า “โกน-อน-เด็ก” (ครูหุ่ยชัย แปลว่า ลูกเต่า) จะถือพานขันเงิน ที่เรียกว่า “เตียบ” (ฆ้อง) หญิงสาวถือพานบายศรี ๑ คู่ (ฆ้อง) เจ้าบ่าวจะถือพานดอกหมาก ๑ ชุด (ผกาสดา กล้วย) อยู่กลางระหว่างพ่อแม่ พ่อแม่ฝ่ายชายจะถือสำหรับเขียนหมาก ๑ คู่ เรียกว่า “ถุงรอง” (ฆ้อง) โดยทั้งสองข้างจะมีแขกผู้ใหญ่ถือพานแว่นเทียน ๑ ชุด (ขันออกกอร์ชัย ฆ้องหุ่ยชัย) ข้างหนึ่ง อีกข้างหนึ่งจะถือขันน้ำมนต์ ๑ ชุด (ฆ้องหุ่ยชัย) เพื่อนเจ้าบ่าวอยู่ข้างหลังเจ้าบ่าว ๒ คนทางร่วมให้เจ้าบ่าวและอีกคนหนึ่งถือกระเป๋าสื่อผ้าของเจ้าบ่าว ถัดมาก็มีคนเฒ่าคนแก่ถือหมากมัดพลูมัด ๑ คู่ (สถาปน-มลูปน ส้มตำ) ลูกหมากกับใบพลู ๑ คู่ หญิงสาวถือตะกร้าดอกไม้ ๑-๒ คู่ แล้วญาติพี่น้องเพื่อนบ้าน จะช่วยกันถือขนม ผลไม้ เครื่องบรรณาการอื่น ๆ เรียงเป็นคู่ ๆ ต่อ ๆ กันไป และปิดท้ายด้วย เครื่องประเพณีเนื้อสัตว์ เมื่อจัดขบวนแห่ขันหมากเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็ถึงเวลาเริ่มแห่ขบวน อาจารย์จะตีล่อโก๊ะ ๑ ชุด แล้วขบวนก็เริ่มเดิน ดนตรีบรรเลงนำตลอดทาง

ถึงหน้าโรงพิธี อาจารย์ก็จะตีล่อโก๊ะอีก ๑ ชุด เพื่อร้องป่าวให้ทุกคนได้รับรู้ว่า บัดนี้มีขบวนขันหมากมาถึงแล้ว เมื่อพ่อแม่ฝ่ายหญิงได้ยิน ก็ออกมารับขันหมาก โดยพ่อแม่ฝ่ายชายก็จะมอบสำหรับเขียนหมาก ๑ คู่ (ถุงรอง ฆ้อง) ไว้แล้วเครื่องบรรณาการต่างๆ ก็ตามเข้าไปในโรงพิธี เจ้าภาพฝ่ายหญิงก็จะยื่นคอยที่หน้าประตู เพื่อมอบซองแดงที่บรรจุเงินไว้ให้กับทุก

คนที่ช่วยเหลือกันหมากมา (ตามธรรมเนียมจีน)
แล้วเชิญให้นั่งเก้าอี้ที่จัดเรียงไว้สองข้างทางเดิน
เข้าบ้านพิธี

จากนั้นผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงก็จะไปนำ

เจ้าสาวกับเพื่อนเจ้าสาว ๓ คนพร้อมถือพาน
พวงมาลัยมะลิสด เดินออกมาต้อนรับเจ้าบ่าว
ที่หน้าซุ้มประตูทางเข้าโรงพิธี เจ้าสาวจะยกมือ
ไหว้ทักทาย แล้วหยิบพวงมาลัยคล้องคอให้

ภาพที่ ๑๑ ส่วนต้นขบวนแห่ขันหมากและเครื่องบรรณาการ

ภาพที่ ๑๒ ขบวนแห่ขันหมากและเครื่องบรรณาการที่เดินแห่ริมขอบถนน

ภาพที่ ๑๓ พ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาวออกมาต้อนรับขบวนขันหมาก

เจ้าบ่าว เจ้าบ่าวก็จะมอบพานดอกหมากให้เจ้าสาวแล้วคล้องพวงมาลัยให้เจ้าสาว และพากันเดินเข้าโรงพิธี โดยแขกที่นั่งอยู่ตามทางเดินเข้าก็จะโปรยดอกมะลิเสมือนการต้อนรับและอวยพรแก่คู่บ่าวสาว

ในบริเวณที่จัดพิธี อาจารย์จะจัดให้พ่อแม่ฝ่ายหญิง นั่งที่หน้าฉากพิธี แล้ว “โกน-อน-เด็ก” (ครูหมื่น แผลว่า ลูกเต่า) จะมอบพานขันเงิน (เตียบ เจริบ) หญิงสาวมอบพานบายศรี ๑ คู่ หมากมัดพลูมัด ๑ คู่ (สถาปนาม-

ภาพที่ ๑๔ เจ้าสาวรับขบวนขันหมาก แล้วคล้องมาลัยให้เจ้าบ่าว

ภาพที่ ๑๕ “โกน-อน-เด็ก” (ลูกเต่า) ยืนหน้าคู่บ่าวสาวและเพื่อนคู่บ่าวสาว

ลูปวน สำตัญญัตถ) พ่อแม่ฝ่ายชายก็มอบสำหรับเขียนหมาก ๑ คู่ (ถุงรอง ธนรง) ของทั้งหมดเหล่านั้นมอบให้แก่พ่อแม่ฝ่ายหญิง พ่อแม่ฝ่ายชายก็จะหยิบหมาก (ที่ห่อแล้ว) มอบให้พ่อแม่ฝ่ายหญิงคนละคำ และพ่อแม่ฝ่ายชายก็รับหมากจากพ่อแม่ฝ่ายหญิง แล้วทั้งหมดก็รับหมากเข้าปาก (เป็นเพียงการทำท่าทาง ไม่ได้เคี้ยวหมากจริง เพราะน้อยคนนักใน

ปัจจุบันที่ยังคงเคี้ยวหมากอยู่) ขณะกำลังทานหมาก อาจารย์จะถามว่า มีรสชาติอย่างไร ทั้งสองฝ่ายจะตอบว่า มีรสดี อร่อย

ส่วนคู่บ่าวสาวก็จะมอบพานดอกหมากให้กับพ่อแม่ของทั้งคู่ พ่อแม่ทั้งสองคู่ก็จะประพรมน้ำพระพุทธมนต์และอวยพรให้ลูกทั้งสอง หากยังมีญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายที่ยังมีชีวิตอยู่ คู่บ่าวสาวก็จะทำพิธีมอบพานดอก

หมากให้ด้วยเช่นกัน แล้วทุกคนก็จะประพรม
น้ำพระพุทธมนต์ และอวยพรให้คู่บ่าวสาว

ในระหว่างนี้แขกที่มาร่วมงานก็จะนั่ง
ตามโต๊ะที่จัดไว้ แล้วรับประทานข้าวต้มตอน
เช้ากัน แต่ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงก็ยังคงต้องอยู่ใน

บริเวณพิธี เพราะยังต้องมีพิธีตรวรับเครื่องขัน
หมาก เครื่องบรรณาการต่าง ๆ อีก โดยจะพากัน
นั่งล้อมเครื่องบรรณาการทั้งหมดนั้น

ในพิธีการตรวรับเครื่องบรรณาการนี้
อาจารย์จะมอบให้นักร้องชายหญิง ๑ คู่

ภาพที่ ๑๖ พ่อแม่ฝ่ายเจ้าบ่าวมอบพานหมากพลูแก่พ่อแม่ของเจ้าสาว

ภาพที่ ๑๗ พิธีกินหมากมีอาจารย์ (เสื้อขาว) เจ้าพิธีการจะคอยถามรสชาติ

ทำหน้าที่แทน อาจารย์ โดยนักดนตรีแบบเขมร
โบราณ ประกอบด้วย ซอฮู้ ซอด้วง จระเข้ ขิม
ฉิ่ง ฉับ กรับ กลอง ก็จะบรรเลงเพลง และ
นักร้องก็จะร้องเพลง ซึ่งเนื้อเพลงก็จะบรรยาย
ถึงเครื่องบรรณาการขันหมากที่นำมาในวัน
นั้น หากมีของขันหมากมาก นักร้องก็จะร้อง

เพลงยาวมาก ก็ต้องร้องอธิบาย พร้อมกับ
อุปมาอุปไมยไปกับความหมายดี ๆ ของ
เหล่านั้น เป็นการแสดงความสามารถของ
นักร้องนักดนตรีด้วย ว่าจะว่ากลอนเพลงได้
ไพเราะเพียงใด ผู้ใหญ่ที่นั่งฟังอยู่ก็จะตก
รางวัลให้ หรือถ้ายังไม่มีใครให้รางวัลนักร้อง

นักดนตรี ก็จะร้องเรียกเป็นระยะ หรือถ้ายาวมากไปก็จะตกราววัดให้รีบจบ โดยนักร้องจะร้องถามฝ่ายเจ้าสาวว่ามีเครื่องขันหมากครบหรือยัง ถ้ายังไม่ครบถ้วน จะหามาบรรจุให้ครบ (บางครั้ง นักร้องหญิงก็จะตอบแทนฝ่ายหญิงว่ายังไม่ครบ นักร้องก็จะร้องเรียกราววัดต่อไปอีก) เมื่อฝ่ายเจ้าสาวบอกว่า มีครบแล้ว นักร้องก็จะ

จบการร้องเพลง พิธีตรวจนับเครื่องบรรณาการ ก็จบเสร็จสิ้น

พิธีเซ่นไหว้ปู่ย่าตายาย (พิธีแซนจีโดนจีตา ติติโสณสีฐรณีสตา)

การเซ่นไหว้ปู่ย่าตายาย แบบเขมรโบราณนั้นจะกระทำในวันที่สามของพิธี-

ภาพที่ ๑๘ นักร้องชายหญิงขณะทำหน้าที่แทนอาจารย์ (ทำพิธี) ตรวจรับเครื่องบรรณาการ

ภาพที่ ๑๙ พิธีเซ่นไหว้ปู่ย่า (พิธีแซนจีโดนจีตา ติติโสณสีฐรณีสตา)

แต่งงาน แต่ในปัจจุบัน เพื่อประหยัดเวลา จึงมักจัดไว้หลังพิธีรับขันหมาก ซึ่งมักจะรับธรรมเนียมปฏิบัติการเซ่นไหว้แบบจีนมาใช้ โดยจะจัดโต๊ะพิธีไว้สองแห่งในโรงพิธีแห่งหนึ่ง คือ หน้าฉากพิธีในบ้านฝ่ายหญิง โดย

จะมีอักษรจีน ที่เขียนว่า “เทพยดา” และ “บรรพบุรุษ” ส่วนอีกแห่งหนึ่ง จะตั้งโต๊ะบูชาไว้ที่ปากประตูทางเข้างานพิธี (เป็นการเซ่นไหว้เทพดาฟ้าดิน) เครื่องเซ่นที่จัดไหว้นี้ ไม่มีรูปแบบตายตัวแน่นอน แต่ที่นิยม มักจะใช้ เหล้า

ใบชา ไข่ต้ม หัวหมู ไก่ต้ม ขนมหีเยาะ ผลไม้ ๓ อย่าง หรือ ๕ อย่าง (ของจากเครื่องบรรณาการ) แจกกันดอกไม้ รูปเทียน กระดาษเงินทอง

คู่บ่าวสาว มักจะแต่งกายในชุดที่มีสีแดงแบบจีนกระทำพิธีนี้ โดยจะมีผู้ใหญ่เป็นผู้กำกับพิธีและเตรียมการไว้ให้ทั้งสองโต๊ะบูชา การเซ่นไหว้ของทั้งสองโต๊ะบูชากระทำเหมือนกันคือ คู่บ่าวสาวก็เพียงรับรูปที่ผู้ใหญ่จุดไว้ให้ แล้วยกมือประนมไหว้ อธิษฐานเสร็จ ส่งรูปคืนให้ผู้ใหญ่ช่วยปักไว้ที่กระถางรูป แล้วนำกระดาษเงินทองไปเผา (พิธีลาเครื่องบูชาแบบจีน) เป็นเสร็จพิธี

พิธีตัดผม (ปฐักัดเซาะกั ติธักัดสั)

เป็นพิธีที่สำคัญยิ่งที่ยังคงไว้จนปัจจุบัน คู่บ่าวเจ้าจะสวมชุดโจงกระเบน (โจงกะเบน ๓๓๓) เจ้าบ่าวใส่เสื้อคอตั้ง (หาคูทรง) เจ้าสาวใส่เสื้อผ้าไหม (หาคูชู) ตามที่เลือกไว้ โดยมีพานดอกหมาก เชี่ยนหมาก เตียบ หมากมัด พลุมัด วางประดับไว้บนโต๊ะ เมื่อได้เวลาพิธีตัดผม อาจารย์จะเชิญพ่อแม่ทั้งสองฝ่ายนั่งที่

เก้าอี้หน้าโต๊ะนั้น อาจารย์จะกำกับให้คู่บ่าวสาว ประนมมือ และเดินเวียนประทักษิณาวรรต รอบพ่อแม่ทั้งสอง ๓ รอบ โดยจะมีดนตรีบรรเลง และนักร้องร้องตลอดเวลา เมื่อครบสามรอบ พ่อแม่ก็จะถูกไปนั่งพักด้านข้างก่อน แล้วอาจารย์จะจัดที่ให้คู่บ่าวสาวและเพื่อน คู่บ่าวสาวมานั่งทำพิธี การจัดที่นั่งต้องให้ฝ่ายเจ้าบ่าวนั่งข้างขวา และฝ่ายเจ้าสาวนั่งข้างซ้าย ในพิธีนี้จะมีนักร้องทำหน้าที่เป็นสักขีพยานสองคน ผู้หญิงหนึ่งคน ผู้ชายหนึ่งคน มาเข้าร่วมทำพิธีกับอาจารย์ เมื่อพิธีตัดผม อาจารย์จะบอกสักขีพยาน ว่าไม่มีกรรมไกรทิพย์ (กนไกรตีบ สั ลูอิ) ไม่มีกระจกทิพย์ (กนจกตีบ สกุกอิ) แล้วก็ให้สักขีพยานไปหามา ก็คือตามความเชื่อแต่โบราณ การเอากรรมไกรทิพย์ กระจกทิพย์ มาใช้เวลาดัดผม จะทำให้ผมที่ตัดออกมากลายเป็นเงินเป็นทองได้ ฉะนั้นเมื่อถึงพิธีตัดผม พ่อแม่ของคู่บ่าวสาว ก็จะเอาแหวนทอง หรือสิ่งของที่มีค่ามาคล้องใส่ไว้ที่กรรมไกร เพื่อเวลาดัดผมแหวนทองหรือของมีค่า ก็จะตกลงบนพานที่รองรับไว้ เป็นการ

ภาพที่ ๒๐ พ่อแม่คู่บ่าวสาวขณะประกอบพิธีตัดผม

กระทำพิธีสมมติ เพื่อให้คู่บ่าวสาว รับความ ร่ำรวย มีทรัพย์สินสมบัติมากมาย

นอกจากพ่อแม่ของคู่บ่าวสาวแล้ว อาจารย์ก็จะเชื้อเชิญญาติผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่าย โดยมักจะเชิญเป็นคู่สามีภรรยาเข้ามาเข้าร่วมพิธี ตัดผมนี้ ที่ละคู่ ชายจะถือกรรไกรและหวี ทำท่าทางเหมือนตัดผมเจ้าบ่าว (มิได้ตัดจริง) และให้ แหวนทองที่คล้องไว้ตกใส่พานรองรับ ส่วน หญิงที่เป็นคู่ที่มาร่วมตัดผมด้วยนั้น ก็จะถือขวด น้ำอบน้ำหอมพรมบนศีรษะของเจ้าสาว

พิธีผูกข้อมือ (ปฐิจองไค ตีต๊ะงัฒ)

เป็นอีกพิธีที่มีความสำคัญ เจ้าบ่าว จะสวมใส่ชุดแบบเขมรโบราณ คือนุ่งผ้านุ่ง สีทอง (สำริดจบบัสมลย สัตตัตระตัทสผย)

เสื้อคอตั้ง (อวากอตรง หวักทฺร) เสื้อคลุมยาว สีทอง (อวพาย หวักผาย) ส่วนเจ้าสาว จะนุ่ง ผ้านุ่งสีทองมีพับจีบหน้านาง(สำริดจบบัสมลย สัตตัตระตัทสผย) เสื้อปักสไบเฉียง (สไบเฉียง สีสุรเมฐ) พร้อมเครื่องประดับ สายสร้อยต่าง ๆ

คู่บ่าวสาวจะนั่งก้มหมอบบนหมอน (รองกราบ) พิธีจะเริ่มด้วย อาจารย์จะสวด มนต์อวยชัยให้พร แล้วมีคนตรีรับบรรเลงพร้อม นักร้องร้องขับกล่อมตลอดเวลา อาจารย์ก็จะ เชิญพ่อแม่ฝ่ายชายเข้าผูกข้อมือคู่บ่าวสาว ด้วยด้ายสีแดง พร้อมทั้งมอบเงินที่บรรจุอยู่ในซองแดง (อั่งเปา) และประพรมน้ำมนต์ด้วย จากนั้นก็จะเชิญพ่อแม่ฝ่ายหญิง และญาติผู้ใหญ่ ทั้งสองฝ่ายตามลำดับอาวุโสที่ละคู่ เข้าผูกข้อมือ คู่บ่าวสาวด้วยด้ายสีแดง พร้อมทั้งมอบเงินที่

ภาพที่ ๒๑ อาจารย์กำลังประพรมน้ำมนต์ขณะประกอบพิธีผูกข้อมือ

ภาพที่ ๒๒ พ่อแม่เจ้าบ่าวขณะมอบซองแดงบรรจุเงินในพิธีผูกข้อมือ

บรรจู่อยู่ในซองแดงให้คู่บ่าวสาว (บางครั้งที่มีได้เตรียมซองแดงไว้ มักจะนำธนบัตรผูกด้วยด้ายสีแดงแล้วนำด้ายนั้น ๆ ไปผูกข้อมือได้เช่นกัน)

พิธีเวียนแว่นเทียน (พิธีบ่งเวลเปิดพิธีขบวนขัน)

ในพิธีนี้ คู่บ่าวสาวจะยังคงสวมใส่ชุดเดียวกับพิธีผูกข้อมือ โดยมีอาจารย์นั่งกำกับพิธีที่ข้างขวาของเจ้าบ่าว และจัดให้คู่บ่าวสาวนั่งกลางวง โดยมีญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายนั่งล้อมเป็นวง ที่ด้านหน้าคู่บ่าวสาวจะมีหมอนรองกราบ เครื่องขันหมากครบชุด บายศรี ขันน้ำมนต์ และขันแว่นเทียน (ปักอยู่บนข้าวสาร) โดยใช้แว่นเทียน ๓ แว่น บนแว่นเทียนนั้น ๆ จะมีเทียนไขอยู่ ๓ เล่มต่อแว่น

พิธีจะเริ่มขึ้น ด้วยอาจารย์จะสวดมนต์อวยชัยให้พร (มีดนตรีบรรเลงเบา ๆ) จากนั้นอาจารย์จะตอดไฟในแว่นเทียนจากเทียนที่ติดอยู่บนขันน้ำมนต์ โบกแว่นเทียน ๓ ครั้ง แล้วปิดที่เปลวไฟออก ๑ ครั้ง แล้วส่งต่อให้คนที่อยู่ซ้ายมือ คนที่รับจะยกมือไหว้ และรับมาแล้ว ก็โบกแว่นเทียน ๓ ครั้ง แล้วปิดที่เปลวไฟออก ๑ ครั้ง แล้วส่งต่อคนทางซ้าย เวียนเช่นนี้จนครบสามรอบ แล้วส่งแว่นเทียนนั้นคืนอาจารย์ อาจารย์ก็จะทำพิธีดับเทียน โดยการนำใบพลูมาโบกดับเทียน และโบกควันนั้นให้เข้าหน้าคู่บ่าวสาว (แบบโบราณจะโบกเข้าปากคู่บ่าวสาว) เป็นเสร็จพิธี

พิธีที่ยังคงไว้แต่เพียงการถ่ายรูป

ในสมัยโบราณยังคงมีพิธีต่าง ๆ อีกมากมาย แต่ด้วยความจำเป็นในชีวิตปัจจุบัน จึง

ภาพที่ ๒๑ พิธีล้างเท้า (พิธีเลี้ยงเจิง)

ภาพที่ ๒๔ พิธีแห่เจ้าสาวเจ้าบ่าวเข้าห้อง (พิธีพระโคงโคงสไบเนียงเนียงะ)

ทำให้พิธีต่าง ๆ ถูกตัดทอนลงไป เพื่อประหยัด
ทั้งเวลา แรงงาน และทรัพย์สิน แต่ก็ยังคงมี
ชื่อเรียก และทำท่าทางเพื่อการถ่ายรูปไว้เป็นที่
ระลึกเท่านั้น โดยไม่มีการประกอบพิธีใด ๆ
ทั้งสิ้น เช่น

- พิธีล้างเท้า (พิธีเลียงเจิง ตีฉินฉะฉะ)
ก็เพียงเจ้าบ่าวยืนอยู่บนก้อนหินหรือท่อนไม้
ที่ห่อด้วยผ้าหรือกระดาษแดง แล้วเจ้าสาวนั่ง
คุกเข่า ถูขาคือน้ำหอมทำทำฉิดลงบนเท้าของ
เจ้าบ่าว แล้วให้ช่างภาพถ่ายรูปเก็บไว้

- พิธีแห่เจ้าสาวเจ้าบ่าวเข้าห้อง (พิธีพระ-
โคงโคงสไบเนียงเนียงะ ตีฉิประะฉะฉะสไบเนียงเนียงะ)
แปลว่า พระโคงจับสไบนางนาค โดยเจ้าบ่าวจะ
ถือดาบมือหนึ่ง ส่วนอีกมือก็จับที่ปลายสไบของ
เจ้าสาว แล้วให้ช่างภาพถ่ายรูปไว้

- พิธีร่วมหลับนอน (พิธีหะชมคอมเนก
ตีฉิฉะฉะฉะ) ของเดิมจะมีพิธีที่เกี่ยวข้องกับญาติ

ผู้ใหญ่มากมายก่อนเข้าห้องหอ แต่ปัจจุบันมี
เพียงคู่บ่าวสาวนั่งบนเตียงและป้อนผลไม้ให้
กันและกัน ตามแต่ช่างภาพจะกำกับอยากให้
รูปเป็นเช่นใด เท่านั้น

งานเลี้ยงฉลอง

ในภาษาเขมร มีคำที่นิยมใช้เรียก
ขั้นตอนพิธีนี้หลายคำ เช่น “พิธีจูบเลียง”
(ตีฉิฉะฉะ) คือ พิธีงานเลี้ยง “จูบเลียงมงคลการ”
(ฉะฉะฉะฉะฉะ) หมายถึง งานเลี้ยงมงคล
สมรส หรือในบัตรเชิญพิมพ์ว่า “ปชาโภชนี-
อาหาร” (ตีฉะฉะฉะ) คือ รับประทานอาหาร
แต่ในภาษาพูดทั่วไป มักใช้คำว่า “ยาคาร” (เตุฑะ)
“โฮบการ” (เตุฑะ) หรือ “ชีการ” (สุฑะ) ก็คือ
“กินงานแต่ง” เป็นต้น

ชาวกัมพูชาที่อยู่ในเมืองมักจัดงานเลี้ยง
ฉลองแต่งงานในตอนเย็น บัตรเชิญจะระบุ

๑๖.๐๐ น. หรือ ๑๖.๓๐ น. แต่โดยมากก็มักจะเดินทางมาถึงในงานเลี้ยงเวลาประมาณ ๑๗.๓๐ น. เพราะคนสังคมเมืองมักจะเลิกงานตอน ๕ โมงเย็น แต่ก็ยังไม่ทราบที่มาจากเหตุใดต้องเป็นเวลา ๔ โมงเย็น ซึ่งก็น่าจะคาดเดาว่าเป็นเพราะเลขเวลาที่เป็นเลขคู่ แต่ทำไมไม่นิยมเวลา ๖ โมงเย็น ก็เพราะงานจะเลิกค่าเงินไปเกรงความไม่สะดวกปลอดภัยทั้งปวง จึงยังกระบวนไว้ ๔ โมงเย็นเช่นเดิม

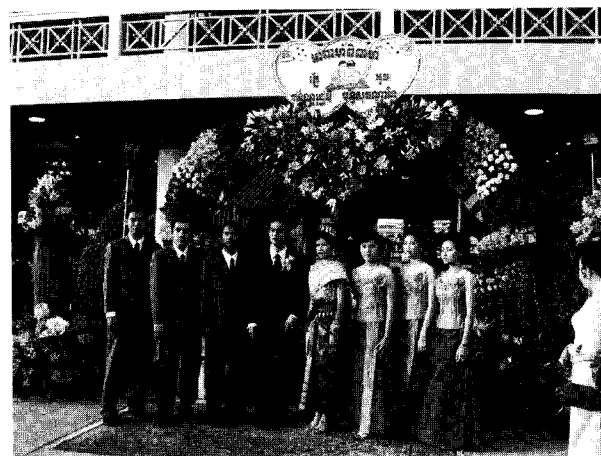
ส่วนในต่างจังหวัด หรือท้องถิ่นที่ไกลออกไป ก็จะจัดงานเลี้ยงในตอนเที่ยง หรือบ่าย มีทั้งบัตรเชิญที่ระบุ ๑๑.๐๐ น. หรือ ๑๔.๐๐ น. ตามแต่ที่นิยมและความใกล้เคียงของบ้านแขกที่เชิญในท้องถิ่นนั้น ๆ

สถานที่ในการจัดงานเลี้ยง แต่เดิมก็มักจะใช้โรงพิธีในช่วงเช้านั้นเอง แต่ปัจจุบันคนในเมืองก็นิยมจัดงานเลี้ยงฉลองในตอนเย็นที่โรงแรม ภัตตาคาร หรือสถานที่ให้เช่าจัดงานเลี้ยงที่มีขนาดใหญ่โต สะดวกสบายด้วยที่จอดรถกว้างขวาง มีการบริการครบรูปแบบ แต่ใน

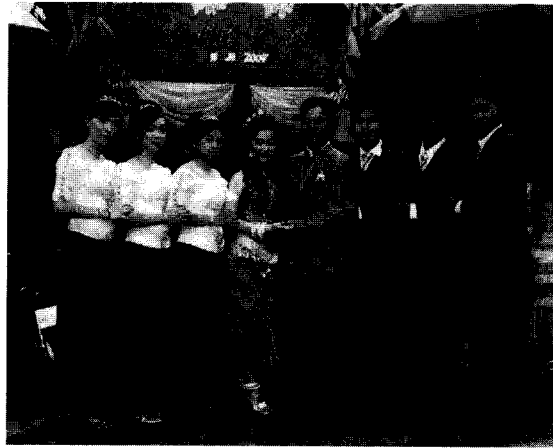
ท้องถิ่นที่ไกลออกไป ก็ยังคงใช้สถานที่จัดงานเลี้ยง ตอนเที่ยง ตอนบ่าย ที่บ้านฝ่ายหญิง โดยใช้โรงพิธีที่ใช้ประกอบพิธีต่าง ๆ ตั้งแต่ภาคเช้า

เนื่องจากการเปลี่ยนสถานที่ในการจัดงานเลี้ยงจากที่บ้านหรือโรงพิธี ไปเป็นสถานที่อื่น แต่ที่ยังตามติดไปด้วยก็คือ ยังคงต้องมีชัมประตูก่อนชัมประตูทางเข้าโรงพิธีนั่นเอง อาจจะมีบางครั้งที่ใหญ่โตกว่า และมีหลากหลายรูปแบบขึ้น เช่น ชัมประตูดอกไม้ ชัมประตูผ้า ชัมประตูแกะแบบนครวัด ชัมประตูแบบลูกโป่ง เป็นต้น

ที่ชัมประตูทางเข้า จะมีผู้ที่ยืนต้อนรับแขกที่มา จะยืนเป็นแถวยาวคู่ขนานกับทางเดินเข้า คือ พ่อแม่ฝ่ายชายยืนด้านซ้าย พ่อแม่ฝ่ายหญิงยืนอยู่ด้านขวา ต่อแถวด้วยเจ้าบ่าว และเพื่อนเจ้าบ่าวยืนเป็นแถวด้านซ้าย ส่วนเจ้าสาวและเพื่อนเจ้าสาวจะยืนเป็นแถวด้านขวา เมื่อแขกรับเชิญที่มาถึง เดินเข้าทุกคนก็จะยกมือไหว้สวัสดี เป็นการทักทาย เจ้าสาวจะมอบของ

ภาพที่ ๒๕ คู่บ่าวสาวและเพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาวที่หน้าชัมประตูทางเข้างานเลี้ยงฉลอง (ของผู้มีฐานะในกรุงเทพมหานคร)

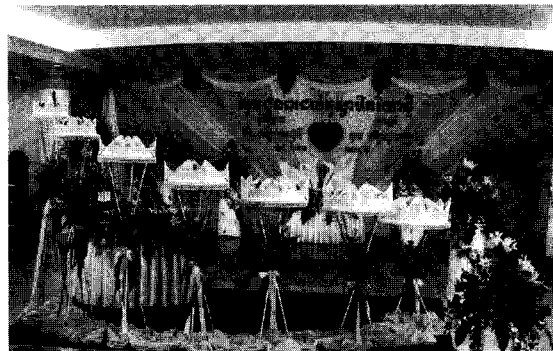
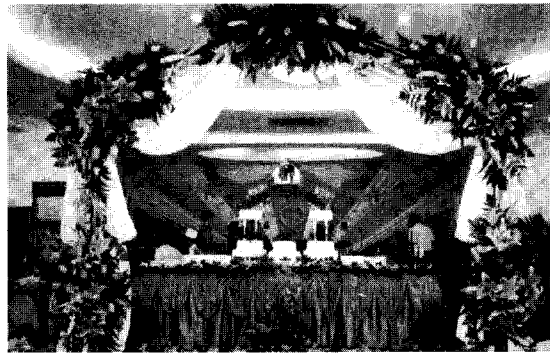
ภาพที่ ๒๖ คู่บ่าวสาวและเพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาวที่หน้าซุ้มประตูทางเข้างานเลี้ยงฉลอง (ที่พบเห็นได้โดยทั่วไป)

ที่ระลึกให้แก่แขก เพื่อนเจ้าสาวจะคอยช่วยถือของนั้นอยู่ด้านข้าง แต่ถ้าแขกที่มาแต่งงานพร้อม ๆ กันทีละหลาย ๆ คน ทั้งเจ้าบ่าวเจ้าสาวและเพื่อนเจ้าบ่าวเจ้าสาวก็จะช่วยกันมอบของที่ระลึก จากนั้นก็จะมิญาติพี่น้องที่มาช่วยงานก็จะพาไปนั่งโต๊ะ

การจัดตกแต่งสถานที่สำหรับงานเลี้ยงฉลองแต่งงานในโรงพิธีหรือบ้านฝ่ายหญิง ก็มิได้ตกแต่งอะไรเพิ่มเติมจากเดิมมากนัก แต่ในปัจจุบัน ถ้างานเลี้ยงนั้นอยู่ในสถานที่ในเมืองก็มักจะตกแต่งอย่างสวยงามเป็นพิเศษ ทั้งจากบนเวทีดนตรีมีป้ายชื่อคู่บ่าวสาวประดับดอกไม้สด ที่หน้าเวทีจะเป็นที่โล่ง เตรียมไว้สำหรับการเต้นรำ ตรงกลางจะจัดโต๊ะวางเค้กประดับด้วยผ้าปูและดอกไม้สด โต๊ะอาหารก็จะจัดในลักษณะเป็นโต๊ะจีน (เพราะชาวกัมพูชาไม่นิยมการจัดเลี้ยงแบบบุฟเฟต์) สถานที่โดยรอบจะประดับตกแต่งมากน้อยเพียงใด ก็สุดแท้แต่ฐานะของเจ้าภาพ เช่น ประดับดอกไม้ตามทางเดินของคู่บ่าวสาว เป็นต้น

อาหารโต๊ะจีน ในท้องถิ่นที่ไกล ๆ จะมีประมาณ ๔-๖ อย่าง (รวมของหวาน) และมีใช้จะเป็นอาหารจีนทั้งหมด มักจะมีอาหารพื้นถิ่นแทรกอยู่ด้วย แต่คนในเมืองโต๊ะจีน จะมีอาหารประมาณ ๗-๑๐ อย่าง (รวมของหวาน) เริ่มต้นเสิร์ฟด้วยอาหารประเภทเครื่องแกล้ม (ออเดิร์ฟ) ๖ อย่าง ๘ อย่าง หรือ ๑๐ อย่าง (มี ไก่เย็น ปูอัด เม็ดมะม่วง หมูยอ กระเทียมโทนดอง แหนม เป็นต้น) รายการที่สองจะเป็นซุป (เช่น ซุปหูฉลาม หรือ ซุปปู หรือ ซุปกระเพาะปลา เป็นต้น) ต่อด้วยรายการอาหารประเภทยำ ผัด ทอด ตุ่น อบ ตามแต่เจ้าภาพจะเลือกสรร แต่จะมักนิยมจบท้ายด้วย อาหารประเภทปลา ข้าวผัด น้ำแกงหรือแกงจืด และปิดท้ายด้วยของหวาน (มีวุ้น ขนมชั้น สังขยา ขนาดชิ้นละกำบรรจุรวมในกล่องเล็ก หรือ ผลไม้กระป๋อง หรือ เม็ดบัว เห็ดหูหนูขาว เป๊ะก๊วย ดมน์น้ำตาล ตามราคา)

เครื่องดื่มที่ใช้ในงาน ทั้งในท้องถิ่นหรือในเมือง จะมีเครื่องดื่มไว้ต้อนรับแขกที่

ภาพที่ ๒๓-๒๔ การประดับตกแต่งฉากเวที โต๊ะเล็ก ชุ่มดอกไม้ในสถานที่จัดงานเลี้ยงสังสรรค์ (ของผู้มีฐานะใน
กรุงเทพมหานคร)

มาร่วมงานเหมือนกัน คือ น้ำดื่ม น้ำอัดลม เบียร์ (ส่วนใหญ่ไม่นิยมดื่มสุรา เพราะราคาสูงและต้องมีเครื่องดื่มอื่นผสม) และน้ำแข็ง ซึ่งเครื่องดื่มเหล่านี้ ทางเจ้าภาพก็จะให้ญาติพี่น้องคอยควบคุมจำนวนและเดินให้บริการแก่แขกที่มา เพราะเครื่องดื่มมีราคาสูงและง่ายต่อการสูญหาย แต่ในปัจจุบันก็มีบริษัทเครื่องดื่มที่มีบริการพนักงานแต่งชุดโฆษณาเครื่องดื่มนั้น ๆ มาเดินให้บริการเสิร์ฟในงานด้วย เมื่อเสร็จงานก็นำเครื่องดื่มที่เหลือกลับ พร้อมทั้งคิดค่าเครื่องดื่ม แต่ไม่คิดค่าบริการ เพิ่มความสะดวกสบายให้แก่เจ้าภาพด้วย

โต๊ะจีน ๑ ตัว จะถูกวางเรียงด้วยเก้าอี้

๑๐ ตัว (อาจยกเว้นสำหรับผู้มีฐานะที่ต้องการให้แขกได้รับความสะดวกสบาย และมีสถานที่กว้างขวาง ก็จะจัดเก้าอี้ไว้ ๘ ตัว) เมื่อเจ้าภาพเชิญแขกนั่งที่โต๊ะแล้ว ก็จะต้องรองานว่ามีแขกมานั่งเต็มโต๊ะก่อน อาหารจึงจะเริ่มบริการเสิร์ฟ ซึ่งแตกต่างจากงานเลี้ยงของไทย ที่มักจะรอแขกมาถึงบริเวณงานเป็นจำนวนมากก่อน แล้วจึงเริ่มงานเลี้ยง เสิร์ฟอาหารและรับประทานพร้อม ๆ กันทั้งงาน แต่ในกัมพูชา เมื่อแขกมาถึงงานพร้อมกันครบตามจำนวนเก้าอี้ของโต๊ะนั้น ๆ แล้ว อาหารก็จะเสิร์ฟให้รับประทานทันที ไม่จำเป็นต้องรอแขกโต๊ะอื่น ๆ เป็นธรรมเนียมปฏิบัติกันเช่นนี้มานานแล้ว แขกที่มา

อาจจะมีการหรืองานเลี้ยงที่อื่น ๆ อีก (มักเป็นเช่นนั้น) อีกทั้งโต๊ะนั้น ๆ ยังเวียนมาต้อนรับแขกชุดอื่นที่มาทีหลังได้อีก (เพราะสถานที่คับแคบและจำนวนของที่เข้ามาจำกัด) หรือแขกที่เชิญที่สนิทสนมกับเจ้าภาพ ก็สามารถที่จะนั่งต่อไปได้อีกจนงานเลิก

ในระหว่างงานเลี้ยง มักนิยมมีดนตรีขับกล่อมตลอดงาน เจ้าภาพมักจะดูเวลาที่เหมาะสม ที่มีแขกมาร่วมงานอยู่พร้อมกันเป็นจำนวนมาก พิธีกรจะเชิญคู่บ่าวสาว พ่อแม่ทั้งสองฝ่ายขึ้นบนเวที เพื่อเริ่มพิธีตัดเค้ก ซึ่งเป็นธรรมเนียมนิยมสมัยใหม่ แต่ละแวกที่ไม่มียูโรปแบบแน่ชัด แล้วแต่พิธีกรจะดำเนินการอย่างไร อาจจะมีการพูดจาหยอกล้อกันเล่นบนเวที หรือมีเพียงเจ้าภาพกล่าวขอบคุณเท่านั้น แต่ก็มักนิยมให้คู่บ่าวสาวยืนที่ข้างโต๊ะขนมเค้ก แล้วเชิญชวนกันอวยพร โดยอาจจะมีการเตรียมดอกไม้สดให้กับแขกที่มาด้วยกันยืนล้อมรอบโต๊ะเค้กกับคู่บ่าวสาว จากนั้นนักร้องก็จะร้องเพลงอวยพรพร้อมกับแขกที่มาที่จะร่วมกันโปรยดอกไม้อวยพร บางแห่งก็มีทั้งฉัตรสเปรย์สายรุ้ง หรือจุดธูปดอกไม้ไฟ (ซึ่งอันตรายมาก) จากนั้นคู่บ่าวสาวจะตัดเค้ก แล้วใส่จานไปมอบให้แก่ผู้มีพระคุณ คือ พ่อแม่ของทั้งสองฝ่าย หรือแขกผู้ใหญ่ที่เชิญมา บางครั้งพิธีกรก็จะหยอกล้อโดยการให้คู่บ่าวสาวป้อนเค้กให้กันและกัน ในบางคู่ก็อาจมีการรินแชมเปญ ก่อนหรือหลังการตัดเค้ก และเชิญชวนให้ผู้ที่มาล้อมอวยพรดื่มเพื่ออวยพรและแสดงความยินดี

หลังจากการพิธีตัดเค้กแล้ว พิธีกรมักจะเชิญชวนให้คู่บ่าวสาว เชิญแขกผู้มีเกียรติมา

ร่วมร่ำวงกัน ในเพลงร่ำวงจังหวะต่าง ๆ กัน เดินร่ำรอบโต๊ะขนมเค้กนั้น (บางแห่งไม่มีพิธีตัดเค้กก็จะใช้แจกันดอกไม้วางไว้บนโต๊ะนั้นแทน) หรือบางคู่ก็อาจจะเริ่มเดินร่ำด้วยเพลงสากลในจังหวะสโลว์ แต่ก็ก็จะเชิญพ่อแม่ทั้งสองฝ่าย แขกผู้ใหญ่ร่วมเดินร่ำด้วย การเดินร่ำในงานเลี้ยงฉลองนี้ ทางวงดนตรี (บางแห่งอาจใช้การเปิดเทปเพลง) ก็จะเตรียมเพลงต่าง ๆ ไว้สำหรับการเดินร่ำทุก ๆ จังหวะ แต่กระนั้นก็ตาม กับพวเราเองก็ไม่เคยละทิ้งเพลงในจังหวะร่ำวง ซึ่งถือเป็นร่ำประเพณีที่สืบทอดกันมายาวนานแล้ว ในความสนุกสนานของการเดินร่ำ ก็จะต้องมีเพลงร่ำวงทุกงานไป ยิ่งคือการเดินร่ำหรือร่ำวง ก็ยังเป็นที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

แขกที่ได้รับเชิญมาร่วมงาน เมื่ออ้อมหน้าสำราญแล้ว ก็จะอำลาเจ้าภาพ และมอบเงินที่ใส่ซองไว้ให้แก่เจ้าภาพ ตามธรรมเนียมปฏิบัตินิยมของชาวกัมพูชา ก็จะมอบเงินช่วยงานหลังจากที่รับประทานอาหารเสร็จเรียบร้อยแล้ว จำนวนเงินที่ใส่ซองช่วยงานก็มักจะพิจารณาจากคุณภาพและปริมาณของอาหารเครื่องดื่มที่ได้รับการต้อนรับในงานวันนั้น อีกทั้งพิจารณาจากความสนิทสนมคุ้นเคยกับเจ้าภาพรวมถึงการที่เคยได้รับเงินช่วยในงานของตนก่อนหน้านี้ด้วย เช่น เมื่อเราเคยจัดงานแต่งงานมาแล้ว ๑๐ เราก็มักต้องช่วยกลับไป ๑๕ (คือควรต้องมากกว่า) เป็นต้น

การแต่งงานของชาวกัมพูชาในปัจจุบันขั้นตอนพิธีต่าง ๆ จะถูกตัดทอนลงมาจากแต่เดิมมาก ก็ด้วยปัจจัยต่างๆ ของสังคมโลกทุนนิยมที่เข้าไปครอบงำชาวกัมพูชาอยู่ กล่าวคือ หนุ่ม

สาวมักจะใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันก่อน เสรฐภักจิใน
ครัวเรือนมีข้อจำกัด เวลาและแรงงานของผู้มา
ช่วยงานมีผลประโยชน์มาก ประกอบกับผู้รอบรู้
ในพิธีการ พิธีกรรมต่าง ๆ ก็สูญหายไปกับ
ประเพณีที่ดีงามในช่วงสงครามที่ยืดเยื้อมานาน
นับสิบปี คู่ครองสมัยใหม่จึงมิได้มีโอกาสพบ
เห็นสิ่งที่ดีงามเหล่านั้น จึงขาดการสืบทอดรุ่น
ต่อรุ่น แม้ในปัจจุบัน จะมีคนพยายามรื้อฟื้น
พิธีต่าง ๆ ตามแบบโบราณเหล่านั้น หันมาจัด
พิธีแบบ ๓ วันบ้าง ๕ วันบ้าง หรือจะเป็น ๗ วัน
ก็มี โดยพยายามสรรหาตาอาจารย์ผู้มีอาวุโสสูง
มาประกอบพิธี แต่ก็ยังเป็นเพียงพิธีที่ถูกตกแต่ง

แปลกปลอมไปจากแต่เดิมมาก และกลับถูก
มองว่าเป็นพิธีของคนรวย ผู้มีฐานะเท่านั้นที่จะ
ประกอบพิธีเหล่านั้นได้ เพราะทุกสิ่งทุกอย่าง
ที่นำมาประกอบพิธีล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่หายาก
มีค่าสูง ค่าใช้จ่ายจึงสูงตามไปด้วย จึงยากยิ่งที่
จะดำรงรักษาประเพณีต่าง ๆ เหล่านั้นไว้ให้คง
อยู่สืบไป

แต่อย่างไรก็ตาม การศึกษาประเพณี
วัฒนธรรม พิธีกรรมการแต่งงานของชาว
กัมพูชาในอดีต เป็นเรื่องที่น่าสนใจยิ่งกว่า หาก
มีโอกาสพบผู้รู้ หรือเอกสารที่เชื่อถือได้อีก ก็จะ
ขอนำเสนอในโอกาสต่อไป

.....

บรรณานุกรม

- เจีย, ลี. (๒๕๕๑, ๑๕ พฤศจิกายน). สัมภาษณ์ . พนมเปญ.
- ญิล, งวน. (๒๕๓๕). *ปรอติงเมียบดาธิปไตย ขนงสังกมขแมร์* (เทศินฆาตติขเทยฏฺฐนงฺฆุเอ) (จิตวิญญาณมารดาธิปไตย ในสังกมเขมร). พนมเปญ.
- _____. (๒๕๕๐). *จิตวิญญาณมารดาธิปไตยในสังกมเขมร* (ภูมิจิต เรื่องเคช, แปล). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ธวัช ปุณโณทก. (๒๕๕๑). *เอกสารประกอบการสอนวิชาสัมมนาไทยศึกษาและไทยภูมิภาคศึกษา*. ชลบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญเกื้อ ตั้งศรีตระกูล. การรวบรวมวัสดุสารสนเทศไว้ศึกษาส่วนตัว. (๒๕๔๕-๒๕๕๑). กัมพูชา. (อัลบั้มภาพถ่ายพิธีแต่งงานต่าง ๆ).
- บุปผาเรียงไช, เกน. (๒๕๕๑, ๑๕ พฤศจิกายน). สัมภาษณ์.
- ปิ่น, จาบ. (๒๕๐๘). *กบวนคุมรงการ อาเปียห์ปเปียห์* (กฎอชฺรณการฆาตภัตติตัท) .(แซง งวนฮวด, บรรณาธิการ). พนมเปญ
- เมงสรี, แลจ และไมรง, ลี. การรวบรวมวัสดุสารสนเทศไว้ศึกษาส่วนตัว. (๒๕๕๐ก). กัมปงจาม. (ภาพถ่ายพิธีแต่งงาน)
- _____. (๒๕๕๐ข). กัมปงจาม. (ภาพวีดิทัศน์พิธีแต่งงาน)
- สัมผัส, แซม. (๒๕๕๑, ๑๕ พฤศจิกายน). สัมภาษณ์.

.....

ภาคผนวก

ดนตรี/เพลงที่นิยมใช้ร้อง/บรรเลงในพิธีแต่งงาน

๑. วันเข้าโรงแต่ง และพิธีกินหมาก

เพลงที่นิยมใช้	เพลง จรองเค็ม (ประสิทธิ์)
	เพลง จรองสำคั (ประสิทธิ์)
	เพลง เคอะสกราย (เผ่าทะวาย)

๒. พิธีตรวจรับเครื่องบรรณาการ

เพลงที่นิยมใช้	เพลง ปุกเปอก (บุ๊คเต็ค)
	เพลง มุมบ่าโดง (ฮัมฮัม)
	เพลง สวายนองวัด (ฮุยฮุย)

๓. พิธีเซ่นไหว้ปู่ย่าตายาย

เพลงที่นิยมใช้	เพลง โคลง (ฮัม)
	เพลง นารี (ฮัม)
	เพลง เสด็จเคิร์ (ฮุยฮุย)

๔. พิธีตัดผม

เพลงที่นิยมใช้	เพลง สรีเสตอ (ฮุยฮุย)
	เพลง สารีกาแก้ว (ฮัม)
	เพลง กัดเซาะกะ (ฮัม)
	เพลง ตรอโปงปาย (ฮัม)

๕. พิธีผูกข้อมือ

เพลงที่นิยมใช้	เพลง พัดพาย (ฮัม)
	เพลง บายคล (ฮัม)
	เพลง กิณนร (ฮัม)
	เพลง สหายอันแดค (ฮัม)
	เพลง สหายเนงนอง (ฮัม)
	เพลง พระโอง (ฮัม)
	เพลง สร้อยอน (ฮัม)

๖. เสริ่งพิธีแต่งงาน

เพลงที่นิยมใช้	เพลง รอลูกจอนลู (ฮัม)
----------------	-----------------------